

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiae

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Cap. XX. Sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](#)

Feud. tit. 12. inf. Franc. Marc. num. 1. decif. 1138.
¶ 4. & 5.

II.

Senectus altera est adolescentia & pueritia, Carpzov. p. 3. q. 118. num. 36. Senes enim omnibus modis in pueritiam revolvi, rursumq; ad initium reverti, autor est Aristot. lib. or. quest. 17. cap. 3. quod ex quotidiana experientia videre licet, siquidem primum redit albor & raritas capillitis, quorum utrumque pueris familiare, deinde balbuties, veluti altera infantia: quin etiam senibus omne corpus ad puerilem modum decrescit, consimilis virum imbecillitas, & cibi quoque consimiles utriusq; atati congruent, imd & morum inepiae, levitas animi & hoc ipsum nihil sapere in senibus infantiam quandam referre videtur, ut non sine ratione dixerit Accursius; senes habere puerilem sensum in l. senectus. C. de donat. Unde etiam evenit, quod senes pueris mirè delectentur, quasi similes jam ad summum amorem propensi, Tiraquel. de pon. temp. caus. 8. num. 3. Eaque causa est quod propter senilem atatem iis delinquentibus succurratur. Dec. in l. fere in omnibus. num. 5. ubi & Cagnol. n. 2. ff. d. R. I. Bald. in l. quicunque. n. 17. vers. quarto casu. C. de serv. fugitiv. Cæpol. in l. si fugitivi. n. 26. C. eod. tit. Ludov. Carrer. in pract. in 2. tratt. de homicid. §. circa quarum. num. 13. Novell. in tract. ad defens. part. 1. num. 45. Anton. Gomez. de delict. c. 1. num. 68. Farin. p. 3. oper. crim. quest. 92. num. 23. Menoch. de arbit. jud. quest. cas. 329. Berthazol. conf. crim. 70. n. 37. Andr. Gail. lib. 2. obs. 110. num. 34. Unde & Ulpian. ob virium imbecillitatem senes atate defectos à tortura liberandos esse judicat in l. 3. §. ignostitur 7. ff. ad SC. Syllan, quales sunt ii solum, qui corporis imbecillitate laborant, ut sine vita periculo praestent tormentis interrogari nequeant, ac proinde ad senes illos robustos, graves ac perspicaces non extendendum esse, dicunt Franc. Cason. in tract. de torment. cap. 10. num. 12. Hyppolit. de Marfil. ad l. editum 8. num. 15. ff. de quest. Johan. Zanger. in tract. de quest. cap. 1. num. 39. Quae de causa etiam senes deliros à donationibus faciendis arcendis esse, tum quod juxta Varronis illud bis pueri effecti sint, tum etiam quia jam intellectu careant, & tam corpore quam animo consenserint, atque ita tales decrepiti infantibus assimilentur, ut notant Dd. ad l. 12. ff. de term. mot. quæ deliria cum in senibus quavis etiam in etate constitutis non presumantur, ideoque probanda esse, refert Pacian. 1. confil. 134. numer. 54. Hinc potius perseverantiam sana mentis præfumi etiam in senissimo perhibet Bald. in l. servum, in fin. C. qui testam. fac. poss. cum plus valeat umbra senis experti, quam ensis vel eloquentia juvenis, idem in c. 1. de renunc. cui adhuc pulatur & Angel. in d. l. servum. ubi hoc quoad mores & relictitudinem vivendi & sanitatem consilii intelligit, cum usus instruccionem, senectus doctiorem & cursus temporis sapientiorem quem efficere dicatur, propter quam rationem ibid. subiunxit Castrensis n. 2. quod quantumcunque quis senex etiam centum annorum, nunquam tamen delirare, sed prudens esse præsumatur, quam-

vis contrarium erronei juvenes credant. Licet enim dicatur, quod in delictis parcatur senibus quoad pecunia remissionem, d. l. 2. determin. moto. gloss. in l. auxilium. §. in delictis. verb. misericordia. ff. de minor. & per consequens restitu. il. lud non sit ex beneficio restitutionis in integrum competentem illis propter animi imprudentiam, scil. quando non sumus in delictis, sed procedit ex miseratione proveniente propter corporis imbecillitatem, qua non est ad graviorem peccatum, aliter, in d. §. in delictis, num. 1.

III.

Senectus per se est morbus, Vult. 1. conf. 29. num. 61. prout M. Tullius Cicero in orat. de Q. Matio loquens dicit, & ille senectus morbus non equidem incidens & transiens. Unde & à J. C. Senes inter valetudinarios connumerantur, adeo ut statutum loquens de infirmis locum etiam habere in senibus, dicat Panorm. in c. magna. col. 1. de vot. per cap. 1. §. fin autem Episcopus de Cleric. agrotani. in 6. ubi cum dispositum est in Episcopo agrotanico, ut possit coadjutori rem impetrare, idem statutum est in Episcopo senio agrotante, additum Paris. conf. 29. n. 68. vol. 2. Deficiente enim calore & corpore deficit intellectus, & sine intellectu corpus non agit, juxta Arist. allegatum à Bald. in l. fin. in pr. C. de bon. que liber. Unde etiam senes in periculo mortis esse dicuntur, Imol. in c. fin. ut lit. non contumac. Abb. in c. magna devot. Lud. Gomez. ad §. item si quis. In p. de act. n. 25.

IV.

Senior ejusdem Collegii potior est voce, loco & dignitate junioribus Collegiis. Perez. C. de Decurion. n. 31. Consilium enim senum optimum. Hinc adolescentes solent se illorum preceptis confirmare & dignos reddere functionibus. Perrez. C. qui atat. n. 4.

CAP. XX.
Sententia.

Axioma I.

Sententia non ex litigitorum consensu, sed judicis rerumque judicatarum auctoritate vires accipit, l. serv. invito 65. §. cum Prator 2. ff. ad SC. Trebellian. Carpzov. part. 1. confil. 20. defini. 20. num. 1.

II.

Sententia vœ ferentium magis ponderanda, quam numerandæ, arg. l. 1. §. scilicet ex multitudine 6. C. de i. I. E. Carpz. p. 1. confil. 27. defini. 12. n. 1.

III.

Sententia definitiva non potest ferri sine instantia; l. prolata n. 4. C. de sentent. & interloc. Jafon. in l. properandum. numer. 12. C. de judic. Castr. in l. Imperium. num. 3. ff. de juris, ibique Dec. num. 24. vers. secundus casus. extra enim instantiam lata est nulla, Bart. in d. l. properandum. n. 6. in fin. & Alex. num. 22. vers. circa predicta. col. 1. & ibi Jafon. num. 28. vers. in quinta parte. col. penult. C. de judic. Bald. conf. 298. præmittere dum

dum est col. fin. vol. 3. latè Alberic. in l. scire oportet. §. consiliens. numer. 2. ff. de excusat. tutor. Pacian. 1. consil. 62. num. 1.

IV.

Sententia debet esse individua, ita ut non possit pro parte valere, pro parte non. l. in hoc iudicio 27. ff. famili. hercise. & ibi Bart. & Dd. idem in l. 1. C. si adversrem iudic. not. 2. latè Felin. in c. cum inter sum. 6. de sentent. & re judic.

Declarat I. hoc procedere in individuis, l. scilicet uno 4. sex noxal. caus. agatur. l. 1. C. si in commun. eademq. caus. Vant. de Nullitat. ex defectu processus. n. 100.

Declarat II. verum esse respectu formæ, respectu vero materiae tunc, quando scilicet unum ejus est capitulo in libello, & una persona declaravit. Costal. ad l. 44. ff. de judic. per d. l. in hoc iudicio famili. hercise. l. qualiter. 19. §. 1. de arbitrii sensu capitulo sive separata, talem enim sententiam separabilitate & diversa continentem capitula partim confirmare, partim reformare posse, etiam si hoc à parte nec allegatum nec petitum sit, colligi potest ex l. etiam si patre 29. §. 1. de minorib. l. quendam mulier 41. ff. famili. hercise. l. fin. ff. de jure patronat. ubi & Bart. cap. Raynaldus 16. cap. Raynaldus 18. de testament. add. & Bald. in l. unica. Cod. ne liceat in una eademque caus. ter provocar. num. 9. Bart. in l. 1. §. libelli 14. ff. de appellacionib. quia tot intelliguntur sententias, quot capita & diversæ species, textus & gloss. in d. l. etiam si patre. §. 1. de minorib. Ferrarius in form. sentent. in causa appellationis. verb. in causis. n. quarto. Roman. consil. 281. Castr. consil. 329. num. 6. volum. 1. quos ad hoc allegat & sequitur Hieronymus. Magon. decis. Florent. 36. num. 2. add. Gail. lib. 1. obfor. no. n. 2. Bursat. consil. 176. num. 39. & 41. Vult 3. consil. Marpurg. 29. num. 40. Carpz. part. 1. constitut. 19. defin. 9. num. 7. Ita dicimus etiam esse tot sententias, quot sint nomina creditorum & debita in sententia expressa. Letiam. 29. §. 1. ubi gloss. de minor. quo casu per leteratio- nem unius altera non suspenditur. l. in hoc. 27. ubi gloss. fam. hercise. Carpzov. part. 1. consil. 28. de fin. 5. n. 3. & 4.

V.

Sententia conformis debet esse libello. l. in fundo 38. ff. de rei vindic. l. si preses 32. de paen. cap. licet 31. de simon. Colleg. Argent. de re judic. thes. 50. Carpzovius part. 1. constitut. 26. definit. 8. num. 1. Natt. consil. 120. numero 2. volum. 1. pro infanibili enim vitio habetur, si sententia non sit conformis libello d. c. licet. 31. de Simonia, quia ultra quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest. l. ut fundus. 18. com- mun. divid. nec debet. Judge officium impetrari nisi imploratus. l. 4. §. hoc autem de dann. in- fect. post Bald. & alios à se laudatos Wesenbec. in parat. de re judic. n. 7. in fin. nec aliter valere eo quod iudex extra interrogata non respondeat, arg. l. de statu 11. §. quod autem Praetor. 5. ff. de interrog. a. cap. inter dilectos 6. ubi gloss. de fid. Instrument. imo iudex fatuus dicitur, qui in alio condemnat, quam quod fuit petitum, l. fin. C. d. fideicommiss. libert. quoniam juxta- formam petitionis partium sententia declarari

debet, cap. licet Heli 31. de simonia. cap. qualiter 24. circa fin. de accusationib. Bald. in l. 1. colum. 2. vers. decimo oppono. C. si plures una sentent. qua de causa si lata fuerit super eo quod in libello non fuit petitum, & super quo nec lis contestata, eadem redditur ipso jure nulla, Bald. in l. ultima. C. de fideicommiss. libert. Alex. consil. 171. num. 10. lib. 6. Boer. quest. 38 num. 8. Menoch. consil. 345. n. 32. vol. 12. unde non sufficit sententiam libello esse conformem, verum necesse etiam est illam a-ctis probatorii respondere, cum hęc tria, libellus, probatio & sententia, ad hanc conformitatem desiderentur; qua propter ubi probatio libello vel sententia non convenit, oportet ut ibi sequatur absolvitio. Baldus in l. 1. in fine. Cod. si plures una sentent. fuerit condemn. & cap. 1. §. conventionla. num. 8. in fin. de paci jument. firmand. (alias inscribitur, de pace tenenda inter subditos. 2. Feud. 53.) ubi ait, non majoris esse efficacia sententiam, quam ipsas probationes, à quibus dependent. Si quidem quod ex ipsis probationibus sententia summa effectum, monstrat l. sed si possessori 11. §. fin. ibidemque gloss. in verb. probatio, cum l. seq. de jure juranda. ob quam causam etiam sententiam esse secundum probationes, refert Jatōn. in l. sub pretestu n. 6. Cod. de transactionib. cum iudex presumatur secundum eas sibi factas judicasse, ideoque per acta probatoria declaratur sententia l. 74. ff. de judic. 1. 3. C. de sentent. qua fin. cert. quantit. vid. latè Socin. in fallent. regul. reg. 42. ubi multis modis limitat. Umm. disp. ad processu. iudic. 19. thes. 10. num. 47. ubi in solo Papa & Imperatore receptum esse, quod sententiam a libello differentem ferre queant, ex Zaf. in l. 42. num. 8. de re judic. concludit. Quapropter licet verba sententia per se intelligi debeant, & secundum quod ipsa per se velint, non autem ad libellum, l. si judec. 10. ff. de his qui sui vel alien. Bart. in l. Julianus. n. 5. ff. de condit. indeb. Gail. 1. obs. 116. n. 7. Cravett. consil. 197. num. 1. id eattenus intel- ligendum erit, quatenus petitioni libelli verba sententia eorumque significatio refragaretur. Quod si enim ad petitionem verba sententiae ap- plicari & referri possint, in re dubia per istam pe- titionem sententia ita declarati censemur, ut libel- lo sit conformis, Cravett. consil. 936. num. 17. Re- gner. Sixtin. 2. consil. Marp. 14. num. 19. junge Carpzov. lib. 3. respons. 97. ubi n. 23. statuit sententiam conformem esse debere libello, saltem quoad causam ipsam & res in libello petitas, non quoad conclusionem. Hartm. Pistoris observat. 102. n. 8.

VI.

Sententia mercede lata est nulla, nec est neces- se appellare, cap. non san. 15. 14. quest. 5. l. 2. ff. de condit. ob turp. caus. l. venales 7. Cod. quand. non est necess. provoc. cap. ei qui appellat. q. 1. §. venales 2. quest. 6. etiam si justo pretio lata, quia sen- tentia justitia non est ferenda pro præmio, cap. qui re dicitur. 11. quest. 3. Siquidem eo ipso, quod recipi- tur, merces injuria dicitur, cap. non licet 71. 11. quest. 3. dum dicit justum iudicium, & in cap. qui re dicitur. 60. ead. caus. & quest. cap. non nō 15. 14. quest. 5. cap. cum ab omni 10. ad fin. de pit. & honest. Cleric. Paulus in d. l. venales. imo nec

(Z)

spem

spem iudex habere debet aliquid recipiendi, nisi vellet peccare mortaliter, si contrarium faceret, Gloss. in d. cap. qui recte. cap. si sanctoraveris i. 14. quæst. 3. & cap. fin. & in cap. consulere 38. de simon. cum nec consuetudo talis valeret, utpote peccati nutritiva, cap. ex parte 10. de confusitud. d. cap. cum omni 10. junct. gloss. de vir. & honest. Cleric. Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 37. ubi ampliat etiam in eo, quod procedat non modo in iudicibus, sed etiam in arbitris, per l. fin. C. de jadic. c. secundo requiris 41. c. cum speciali 61. de appell.

VII.

Sententiae verba non extenduntur ad intellectum, quem possent habere ex lata significacione, Abbas in cap. dilectus. num. 2. de offic. ordin. Jafon, in l. concordia. §. fin. de V. O. quia certum, quod sententia sit stricti juris, l. i. C. si plures una sent. l. terminatio 3. ubi Dd. C. de fructib. & lit. expens. Anton. Faber in C. lib. 8. tit. Etiam ob chirographum deb. pign. restner. posse. defin. 1. n. 6. Carpzov. p. 1. confit. 26. defin. 15. numer. 6. Unde fit, ut verborum sonus citra extencionem omnem sententiam interpretetur, Bald. in l. 1. numer. 5. C. quibus provoc. non est necess. neque ob petitionem aut libellum verba sententiae excedere concessum sit, Socinus conf. 134. col. 2. in fin. vers. preterea dato. lib. 1. adeo ut nec à jure interpretationem ostensivam verba sententiae admittere queant, Socin. conf. 18. n. 7. lib. 3. prout nec in sententia fictio translativa de re rem, vel de persona ad personam locum habet, quando alter valere potest, Angel. conf. 235. Albertus. colum. 2. circa finem. Quando tamen sententia aliquid necessario supponit, tunc idem illud judicatur esse expressum & ad illud se extendit. Decisi. Pedemont. 64. n. 2. & seqq. vers. continuum. Alexand. 1. confil. 123. incipit discussio. n. 8. vers. unde non sequitur.

Limita (1.) Potes Judex in executione sententiae addere & suppiere ea, quæ sunt de natura actionis, quamvis in sententiâ sint omessa. Seacula de sentent. & re Judic. gloss. 14. q. 17. n. 43. pag. 521.

Limita (2.) quod sententia extendatur ad necessarium antecedens. Valeron. de Transact. tit. 5. q. 3.

VIII.

Sententia ex abrupto & in continentia lata est nulla. l. ex stipulatione 7. ubi Bart. C. de sentent. & interlocut. l. 2. ibi: non subdit. Cad. de sentent. ex breviolog. recit. Gloss. in l. sed et si. in verb. uniu. ibi: alias quoq. ff. ex quib. caus. Majoris. Petr. Royz. decis. Litvan. 2. num. 28. Mando. in praet. commiss. form. 9. in verb. instar. col. 2. siquidem ea non est precipitanter ferenda. cap. pen. 2. quæst. 1. Clem. pastoralis 2. §. quod si. de sent. & re judic. brevitas enim temporis non solum aetum reddit nullum, ex traditis per Rolandum conf. 76. num. 23. vol. 1. & Menoch. de arb. judic. quæst. 42. Ubi axioma hoc ampliat, limitat & exemplificat, verum etiam ex brevitate temporis & fraus & dolus presumitur, Tiraquell. de retrat. § 1. gloss. 7. num. 77. Cephal. conf. 89. numer. 1. Farinac. 1. decif. 14. in addit. lit. a. quâ ra-

tione sententiam etiam à Papa, vel Imperatore ex nimia brevitate temporis latam ut nullam rescindi, quia sine causa cognitione lata presumatur, consulti responderunt, Ancharan. conf. 235. Fulgos. conf. 165. num. 1. vers. tertio quia. Alex. conf. 32. vol. 2. vers. circa finem. vol. 1. & conf. 219. in fin. vol. 2. Vult. 2. conf. Marpurg. conf. 30. num. 10. & 204.

IX.

Sententia contra mortuum lata est ipsojure nulla, l. in sententiis 59. §. ult. ff. de re judic. ibi demg. Bart. Mynt. 1. obs. 85. ubi ex Paulo per l. de qua re 74. §. cum absentem 2. ff. de judic. ampliata, ut nec contra defensorem, nec contra heredem defuncti quid operetur: rationem annedit Ulpian. in d. 1. 59. quia morte rei peregrinorum solvit, ideoque ut in re integra de causa actio præstabitur.

Intellige scilicet, quando judici ut judici, hoc est, ex allegatione judiciali de morte partis constaret: quando enim post publicam sententiam demum mors partis in iudicio allegatur, sententia per interlocutoriam in heredes transferri debet, Gail. 1. obs. 109. Guid. Pap. decis. 66. n. 2.

X.

Sententia sine processu si non est lata contra presentem & non appellante, presumitur nulla, Gloss. & Dd. in c. per venerabilem qui fil. finit. legit. & g. decif. 89. Cassiodor. de pref. decis. Omnino enim necessarium est, ut inter prælentes sententia feratur, l. 47. in princ. de re judic. & ibi Dd. Umm. ad processu. judic. disp. 19. tb. 9. n. 37.

Limita, non procedere regulam in sententia lata tam contra absentem, verum contumacem, Anton. Buttr. in cap. quoniam. de probat. col. 15. Alex. conf. 22. numer. 5. Gabr. de sentent. col. 4. n. 20. quam contra contumacem factum, si non appellavit intra decendum à die notitie. Imol. Buttr. d. cap. quoniam. Farin. 1. decif. 13. numer. 8.

XI.

Sententias duas qui recenset, posteriorem amplecti videtur. l. qui filium 74. §. Fabius 1. ubi gloss. ad SC. Trebell. Carpzovius p. 3. confit. 28. defin. 6. num. 3.

XII.

Sententia ex modo agendi formari debet, cap. cum dilectus 2. extr. de ordin. cognit. cap. qualiter 24. extr. de accusat. cap. licet. 31. extr. de simon. cum ea ex actis & processu declaretur, l. ait Protors. §. si judex 1. ff. deri judic. Corn. conf. 53. numer. 3. in fin. vol. 1. per l. si quis ad exhibendum 18. cum gloss. ff. de Except. rei judic. l. Julianus veram 60. de condic. indeb. Siquidem ea habet relationem ad processum, cap. cum ad sedem 15 de refut. splotat. & ex qualitate processus sententia judicatur, Fachin 12. conr. 55. sicut responsio ex interrogacione, l. qui sine 9. §. qui interrogatus 5. ff. de interrog. aff. & rescripta ex supplicationibus l. i. C. de divers. rescript. Unde licet actor vel ejus vice procurator possit interpretari suam intentionem, dum ambiguè locutus fuisset, non tam sententiam judicis interpretari potest, eò quod judex

judex interpretationem divinare non poterat. cap. ut nostrum i. extr. ut beneficia Ecclesiæ, si ne diminutione. l. si putator 31. cum ibi notar. ad Leg. Aquil. Et ideo suadet ratio, quod non intelligatur sententia relata ad petitionem, prout petitio postea interpretatur ab auctore, quia licet ita intellexerit, non tamen sequitur, quod in sententia judex ita intellexerit, prout in simili hujusmodi verbis utitur Bart. in l. si quis intentione. ff. de judic. & ibi Bald, ubi ait, quod d. l. si quis, non procedat quoad condemnationem rei, quia quoad eum fieri debet condemnatio, ut minor fiat condemnatio, & Angel. ibid. circ. fin. dicit, quod in fine h[ab]it[us], ubi tractatur de sententia ferenda, actor in perniciem rei interpretari non possit. Ergo multo minus post sententiam latam, Cotn. conf. 190. num. 7. vol. 4. Cum verba sententiae non plus probent, quam ex iis de necessitate potest inferri, l. si quis à liberis. §. si vel parens 8. ff. de liber. agnosce. l. i. C. de ordin. judic. l. 2. C. de ordin. cognit. l. pen. ff. de his qui sunt sui vel alieni. jur. Decius conf. 323. n. 1. Rolandus à Valle conf. 79. numer. 10. vol. 5. Alex. conf. 108. n. 2. vol. 5.

XIII.

Sententias duas quoties idem sermo exprimit, ea potissimum accipiuntur quæ rei gerenda est aptior, l. 07. de R. I. Siquidem verba sententiae impropriantur, ut salveretur mens judicantis, Gl. notab. in l. & puto 16. verb. communicari. ff. fam. hercise. Bald. in l. 19. C. de fideicom. & in c. super. num. 21. de sent. & re judic. Quin i[m]d sententia verba intelligenda, ita ut sententia adaptetur negotio, & negotium sententia, cum omnis imprædicta intellectu natura contractus, vel judicetur vel consensus partium toleretur, Bald. in l. fin. numer. 3. C. de hered. inquit.

XIV.

Sententia, quæ transvit in rem judicaram, instrumentis noviter repertis non retractatur, l. sub specie 4. C. de re judic. l. 35. ff. cod.

Intellige regulariter, res enim judicatae non retractantur, quæ ordinaria cognitione ac probatione definita sunt, d. l. sub specie.

Limita, non obtinere (i.) in sententia, quæ ex probationibus privilegiatis, loquuntur, lata est, l. fin. C. ad l. Jul. de adult. aut (2.) quæ ex inopia probationis ex religione & fide ipsius partis fuit decisa, Welenb. in parat. ff. de jurejur. numer. 11. aut (3.) quoties ex dolofis & falsis instrumentis lata est, l. Divu 33. ff. de re judic. l. si pretor 75. vers. & Marcellus. ff. de judic. l. admonendi 31. ff. de jurejur. l. si ex falsis 42. C. de transact. quod procedit etiam, si ex falsis testibus judicatum esse dicatur, cap. licet causam 9. de probat. text. in rubr. C. si ex falsis instrum. vel testib. Gloss. in l. se Prator. §. Marcellus. ff. de judic. aut (4.) quando religio judicantis sit circumventa, & d[icitur] quod testes vel pecunia vel alio modo corrupti fuerint, & falsum dixerint, Vasq. lib. 2. contr. jur. c. 36. num. 2. qua de causa sententiam ex falsa causa consistente in facto notorio esse ipso jure nullam, ex c. inter ceteras 9. de re jud. deducunt Schurf. conf. 93. n. 2. cent. 1. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 8. num. 60. sicut & eam, in qua expressa sunt, quæ relata ad acta falsa dicuntur, per l. i.

§. i. ff. de sent. que sine appellari. probant Abbas & Dd. in cap. sicut. de re judic. Marant. de ordin. judic. in 2. partis 6. parte, n. 18. Vant. de nullit. sent. ex defect. procoff. n. 128. Regner. Sixtin. d. conf. 8. num. 59. (5.) in causis fisci, civitatum, Ecclesiæ & privilegiatum personarum, Perez. C. de sentent. advers. Fisc. n. 2. 3. 4. Brunnen. C. eod. tit. (6.) in sententiæ criminali, Perez. eod. tit. n. 7. 8.

XV.

Sententia, quæ numero vincit, eadem rationis pondere superior existimatur, c. i. extr. de his quæ sunt à major. l. quod major 19. ad municip. l. aliud est 160. §. 1. de R. I. l. nominationem 46. C. de decur. Carpov. p. 1. confit. 27. defin. 12. numer. 2. siquidem sententia majoris & senioris partis dicitur prævalere, cap. cum inter 2. extr. de renunciati. Inde etiam in casu, quo diversis collègii sententiae ferendæ, sententia ab uno tantum prolatæ, ipso jure pro nulla reputatur, Fulv. Pacian. lib. 2. de probat. c. 43. n. 66. vers. interdum. §. num. 67. Farin. decif. 451. n. 11. 12.

XVI.

Sententia, quæ ad executionem nunquam est producta, perinde habetur ac si lata non esset, Cravetta conf. 10. num. 5. conf. 425. num. 9. conf. 922. n. 14. Decianus respons. 23. num. 56. vol. 2. Est enim sententia lata instar Legis vel statuti, quæ lex vel statutum si non obseretur, perinde est ac si factum non esset, Alexand. conf. 132. numer. 1. lib. 1. Cravetta conf. 10. num. 5. Decianus d. respons. 23. num. 56. volum. 1. Goedd. 2. conf. Marp. 28. n. 89. Siquidem justitia exigit sententias effectui tradi & contumaces puniri, Abbas in cap. 1. num. 3. & 5. de dol. & contumac. cap. ult. §. in alius, extr. ut lit. non contestat. l. debitoribus 31. & l. post rem 56. de re judic. Unde etiam nec interposita cautio post rem judicatam aliquipus est effectus, sed facto & solutione opus est, ne scilicet vietus item iterum refriceret, & instauraret, Baldus in Autb[er]. & qui & in l. cum apud 10. Cod. de bon. autor. judic. Cravetta conf. 204. numer. 7.

XVII.

Sententia nulla in rem judicatam transire, non potest, l. i. C. quando provocare non est nec eff. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. Bartolus in l. sentent. rescind. non poss. Innocentius & Doctores in cap. fraternitat. de frigid. & malefic. Vult. 2. Conf. Marpurgens. conf. 70. num. 108. nec meretur executionem, cum judicatum dici non possit ab eo, qui jus dicendi potestatem non habet, l. i. §. fin. ff. ad Sctum Tertullian. & l. i. §. hec auem. Quod quisque juri statuer. Sententia enim per nullitatem strangulatur, ita ut ex sententia nulla res allegari nequeat, unde ubi non est res judicata, ibi nec executio aliqua peti poterit, l. i. ff. de Except. rei judicat. Lanfranc. de Orian. in c. quoniā. m. 23. ff. de probat. i[m]d etiamsi actualliter facta esset executio, tamen si de nullitate constet, retractari deberet, per text. & Bart. in c. si cum nulla 58. de re judic.

XVIII.

Pro sententia semper presumitur, Innocent. in cap. bona. num. 7. de Ele[ct]i. siquidem ea semper justa & legitima presumitur, donc probetur

contrarium, cap. non inter 13. extr. de re judic. cap. in presentia 6. extr. de renunc. tam quoad processum, quam quoad justitiam, nec propterea debet esse iudex facilis audiendo partem contra illam, Imola in c. tenor. col. 2. vers. avertendum. & in c. lator. col. 5. n. 5. & Felin, ibi num. 6. col. 4. vers. quanta declaratio. de re judic. Brunell. in tract. de sponsalib. & matrim. conclus. 35. num. 15. limit. 11.

Intellige scilicet quae in rem judicatam transivit, l. Herennius 63. §. 1. ff. de Evid. l. 2. Cod. de offic. civil. judic. cap. Pisanis 19. de restitut. spoliat. cap. sicut 16. in fin. de re judic. Alciatus reg. 3. presumpt. 9. Duen. reg. 189. num. 112. Socinus reg. 362. presupponit enim omnia ritus ac solenniter in iudicio esse acta & celebrata, Alexand. in l. sciendum ff. de V. O. Imol. in c. cum dilectus. num. 20. de consuetud. Felin. in cap. sicut. de re judic. per ill. text. num. 28. text. in cap. in presentia 6. de renunc. l. 1. C. de pred. & aliis reb. min. & in l. pacta novissima 12. Cod. de past. l. bone memoriae 33. §. porro de Elec. Vult. 2. confil. Marp. 18. numer. 106.

XIX.

Sententia errore lata, eo detecto est nulla, Gloss. in cap. fraternitatis. de frigid. & malefic. Mynl. 6. observ. 35. Gail. 2. observ. 111. numer. 6. sententia enim si in ea intolerabilis error sit expressus, non valet, c. cum contingat 36. de offic. delegat.

Intellige scilicet de errore juris & facti eo, de quo manifesto & patenter oculo corporali habita relatione ad textum Legis & factum ipsum. constat. l. si expressim 19. ff. de appellat. l. 2. C. quando provocare non est necess. c. 1. de sent. l. 1. Cod. de re judic. cap. solet 2. de sentent. excomm. in 6. Innoc. in c. 2. de dilat. Panorm. in c. inter monachorum de re judic. Menoch. de presumpt. lib. 2. pr. 67. num. 50.

Limitationis loco notetur distinctio Bart. numer. 2. & Cyn. num. fin. in l. res judicata. 2. C. de re judic. ubi distinguunt ita, utrum sententia contineat plura capitula, an unum, ita ut hoc casu sententia quidem in totum nulla sit, altero vero valeat in capitulo, nimur illo, quo erratum non est, non autem in eo, quo erratum sit, l. Camelia 24. ff. de jure patronat. l. quendam mulier 41. ff. famel. hercif. juxta vulgatum illud, sententiam pro parte valere, & pro parte non posse, l. certa. 5. C. quand. provoc. non est necess. adde & Gloss. in d. l. res judicata, qua ratione etiam nec sententiam in causa matrimonii errore detecto transire in rem judicatam, text. est in cap. lator. 7. de re judic. Quod verum intellige, si nimur contra matrimonium lata sit, cap. tenor. 10. d. tit. secus si pro eo nullo subsistente impedimento feratur, hoc enim casu in rem judicatam transibit, si ab eo debito tempore non sit appellatum, quantum si obstatet aliquod impedimentum canonicum, pura quia in gradu prohibito contractum, ea nec tum quidem subsistere queat, vide latissime Gail. 1. observ. 110.

XX.

Sententia jus facit inter partes, l. ingenuum 25. de statu hominum, cap. cum inter 13. cap. in causis

19. de re judic. Doctores in cap. quoniam contra de probat.

Amplia: sententia jus facit inter partes non tantum pro praesenti præstatione, sed etiam in futurum. Hinc, si colonus condemnatus sit pro praesenti anno domino censum solvere, etiam pro futuris annis parata est contra colonum rei iudicata executio, implorato solùm Judicis officio, Perez. C. in quibus Casu. Colon. Censit. n. 2. Cencius Tr. de Genfibus q. 96. n. 20. seq.

Declarata verum esse, si nimur (1.) sententia cum justa contradictione lata sit, l. cum non iusto 3. de collus. deteg. Costal. add. l. 25. d. tit. & (2.) adversarius tempore sententia præsens fuerit, Bartolus ad d. l. 25. cum alias si abesset, alias non nocet, l. si ideo 35. §. 1. ff. de Evid. l. qui repudiantis 17. §. ult. ff. de inoffic. testam. quia sententia inter auditos & consentientes jus facit, l. si fundus 16. §. si plures. ff. de pignor. l. 3. §. penult. ff. de jurejur. Antonius Faber in Cod. lib. 2. tit. 9. num. 8. Carpozivius part. 2. conf. 26. definit. 12. num. 8.

Limita I. non procedere, si ex falso probatibus sententia contra absentem lata sit, l. si probator. 75. vers. Marellus. ff. de judic.

Limita II. Si lata contra minorem 25. annis. l. & 2. Codic. si ex falso caus.

Limita III. si contra fiscum feratur, l. 2. C. de jent. ad fisc. lat.

Limita IV. quando ex actis falso fabricatis ad instantiam partis sit lata, l. si quis obrepserit 29. ff. de falso. olim 25. de ref.

Limita V. in quovis decreto, quod sententia dici posset, vide not. 2. quest. 1. in summ. & ibi gloss. vide & Socinum reg. 450. Umm. in disput. ad process. 19. thes. 11. n. 52.

XXI.

Sententia in iudicio lata notorium inducit, l. 10. §. emptorem 12 ff. de att. empt. Bart. in l. Jctu. C. de his quinot. infam. Bald. in l. ea quidem. col. 3. C. de accusat. Cephal. conf. 57. num. 34. vol. 1. Menoch. recuper. possess. rem. 1. numer. 23. Vult. 3. conf. Marp. 22. numer. 125. cap. vestrar. 7. c. fin. de cobabit. Cleric. & mulier. Welenb. 1. conf. 6. numer. 63.

XXII.

Sententia cause cognitionem desiderat. l. 2. l. 4. l. 7. C. de sorcent. & interloc. Absque enim cause cognitione prolata sententia est nulla, cap. nullum 10. cap. jud. cantem 30. quest. 5. Clem. pastoralis 2. de sentent. & rejud. l. ult. §. fin. ff. quid met. caus. Welenb. in pavat. ff. de re jud. n. 7. Carpoz. p. 2. conf. 26. defin. 12. n. 4. & defin. 8. n. 3. Bart. in d. l. 4. n. 8. Vant. de nullit. sent. ex def. process. num. 31. quam & in dubio presumi intervallis, nisi ex brevitate temporis aliquid apparet post Bart. in d. l. 4. num. 9. refert Umm. ad process. judic. disp. 17. num. 36.

XXIII.

Sententia ubi est aperta, de verbis non curatur, l. fin. C. quæres pignor. oblig. l. 3. §. conditio 9. de adim. legat. l. in conditionibus 19. l. pater Severianam 101. §. conditionum verba 2. de condit. & demonstr. l. 3. C. de liber. præter. l. cum virum 16. C. de fideicom. Welenb. 1. conf. 41. n. 160.

XXIV.

XXIV.

Sententia sine expressione causæ lata, valida est, Marant. in specul. de ordin. judic. part. 6. de sentent. num. 50. Ratio, quia judex causam quam movetur in sententia exprimere non tenet, c. sicut 6. ubi Abbas & Dd. de re judic. neque etiam facile inseri debere rationes sententia, adunt Cæsar Contard. ad l. diffamari. c. 4. incip. limita. n. 14. Respons. Altorph. §. incip. Et ist. Bodin. de Republ. lib. 6. cap. 6. vers. sed non magis. M. Stephani lib. 6. de offic. judic. cap. 1. num. 54. & ss. Wefenb. 1. consil. 29. n. 62. vide locum de Judice lib. 9. cap. 89. ax. 21.

XXV.

Sententia juri debet esse consentanea, l. 32. de re judic. ratio, quia ea proferenda non secundum propriam voluntatem, sed secundum Leges, cap. summopere 11. queſt. 3. Ea enim non iuxta petitionem, sed juri & iustitia (que ipsa & in libello administrari petuntur, c. cum dilectus 2. de ordin. cogn. c. 4. de offic. delegat. c. 1. de mutuis petit.) conformis esse debet, c. inter ceteras 9. extr. de sentent. & re judic. Wefenb. 1. consil. 13. numer. 23. adeo ut si esset contra ipsum jus expressum, fore ipso jure nulla, l. 19. ff. de appellat. licet ab ea non appelleretur, cap. 1. & c. cum causa 8. & seq. c. cum inter 13. extr. de sentent. & re judic. inde & agenti semper obstat, cap. tenor 10. extr. eod. cum sententia juri contraria non valeat, cap. cum dilecti 3. extr. de empe. & vendit. c. eo qui §. item si sententia 2. queſt. 6. & sententia carens effectu juris, carere debeat etiam auctoritate & nomine rei judicata, Clem. Paflorales 2. §. ut igitur de re judic.

XXVI.

Sententia contra consuetudinem lata ipso jure est nulla, Abbas in c. 1. & ibi Felin. numer. 4. extr. de sentent. Cyn. & Bald. in l. 2. C. quando provocar. non est nec eff. Jason in Autb. jubemus. n. 3. C. de judic. & ab ea tanquam iuxta appellare licet, Bald. in rubr. extr. de dilat. Jason ad d. Autb. jubemus. num. 3. Felin. in d. c. 1. extr. de sentent. & re judic. Tiraquel. in tract. de panis, in prefat. n. 7. Schrader. de feud. p. 10. sest. 10. n. 232.

XXVII.

Sententia nulla, consuetudine confirmari non potest, c. ad audienciam. de refer. Wefenb. 1. consil. 6. num. 204. ac ne quidem à Principe, Bart. in l. si quis. C. de incur. lib. 10. Wefenb. de consil. 233.

XXVIII.

Sententia posterior nihil novi inducit, sed retro ad priorem sententiam reficit, l. heres palam 21. verf. sed eti. ff. de testament. Ruin. consil. 225. col. fin. Magon. decif. Florentin. 18. num. 4. Rolandus à Valle consil. 15. num. 27. volum. 3. Regner. Sixtin. 2. consil. Marp. 8. num. 55.

XXIX.

Sententia sub conditione lata non valet, l. 1. §. 5. ff. quand. appelland. cap. biduum 29. 2. q. 6. l. 33. pr. de excus. tut. Vant. de nullitat. ex defectu processus. n. 107. m. & 112.

Intellige verum 1. in conditione penitus remota & extrinseca, veluti si navis ex Asia venerit,

Sichard. ad l. 11. n. 4. C. de sent. ab hac enim tanquam iniqua appellari posse, text. est in d. 1. §. 5. quando appelland. 2. si sub conditione falsa lata esset, l. 37. in pr. de excus. tutor. 3. si lata sub conditione impossibili, l. ult. qua sent. sine appellat.

Limita I. secus esse si conditio foret intrinseca seu que ipse negotio coheret, Glossa & Bart. in d. 1. §. 5. num. 2. in fin. qualis est, condemnno te si non juraveris, l. 11. ubi Accurs. & Sichard. num. 3. d. tie. item condemnno Titium seu probaveris vel probatum fuerit, Bart. d. loc. num. 3. Cache- ran. decif. 146. n. 10.

Limita II. in sententiâ interlocutoria, hanc enim sub conditione ferri posse, affirmant post Bart. in l. à Divo Pio 15. §. conditione ff. de re judic. Socin. reg. 450. Umm. in disp. ad process. 9. n. 44.

Limita III. quando ferretur sub conditione de futuro, Bart. in d. l. à Divo Pio. §. venditione. ff. de re judic.

Limita IV. si sub modo lata esset, l. cum eorum 5. junct. gl. C. de sentent. Bart. in l. ait Prator. §. si judex ff. de re judic.

Limita V. si sub conditione resolutiva feratur, puta condemnno Titium in centum, nisi ex statuto in plus vel minus condemnari debeat, vel adjuvico auctori bona Titii, si intra semestre spatium non probetur ipsum adhuc vivere, Jason ad §. curare. num. 53. de action. Zaf. in d. l. à Divo Pio. §. 2. num. 13. Fachin. 11. contr. 16. Bald. in l. certa. in fin. C. quando provoc. non est necesse. Felin. in c. cum contingat. n. 12. de offic. delegat.

XXX.

Sententia alterius judicis, nisi sibi, nullus teneatur aut damnatur, c. nullus. 9. queſt. 2. c. ad nosram 3. extr. de consuetud. c. licet 4. extr. de offic. legat. c. eti. 4. extr. de judic. c. quod antem. 4. extr. de panit. & remiss. c. cum olim. 12. extr. de privileg. cap. anobis 21. extr. de sentent. excom. c. accusatores 3. queſt. 8. cap. Episcopum 9. queſt. 2. c. Clericorum 11. queſt. 1. unde etiam sententia illius, qui jurisdictionem non habet, pro nulla habetur, c. ex literis 29. P. & G. 40. extr. de offic. delegat.

XXXI.

Sententia pro parte tener, pro parte non tener, c. cum 10. c. dilectus 19. extr. de prebend. c. cum olim 14. extr. de privileg. & pro parte confirmatur, & pro parte infirmatur, cap. Raynaldus 18. extr. de testam. vid. supr. axiom. 3.

XXXII.

Sententia continere debet vel condemnationem vel absolutionem, c. illa 3. extr. de accusat. alias non tenet, c. ei qui §. definitiva. 2. q. 6.

Limita; nisi nulla sit, tunc enim nec absolvit, nec condemnat aliquem, sed iterum sententianum est, c. ex tuarum 8. de purgat. canon.

XXXIII.

Sententia cum fertur, deberet iustitia & veritas observari, cap. primo 2. queſt. 1. siquidem in ea nihil iniquum contineri debet, cap. causam 14. extr. de sentent. & re judic. cap. sanè proferitur 24. queſt. 2. vel si sit contra canones lata, quia tunc nec condemnat, nec absolvit, nec in rem ju-

dicatam transit, nec necesse est ab ipsa appellare, cap. significantibus 2. extr. de purgat. vulg. nec ex furore, sed ratione ea ferenda, c. illa n. quæst. 3. remota personarum acceptance, cap. summo-
pere. d. quæst. 3. unde & sententia iuxta non obest, cap. quid obest. & seq. 11. quæst. 3. quia vi-
ribus caret, cap. injustum. d. quæst. 3. ac proinde,
si justa causa probetur, revocatur, cap. querelam
2. extr. de procurat.

XXXIV.

Sententia definitiva obtinet autoritatem rei judicatae, cap. biduum in fin. 2. quæst. 6. Paul. de Castr. cons. 355. Videatur. num. 2. vol. 1. Inno-
centius in cap. tenor. de re judicat. siquidem sen-
tentia sine magna & evidenti causa rescindi non
debet, nec pars admittenda est ad probandum
contra ipsam, nisi evidenteris probationibus pre-
cedentibus. Abb. d. c. tenor. n. 6. col. 2. vers. di-
cit tamen notanter. & in d. caplato. num. 11. col.
2. vers. Tertio quia. Pacian. 1. confil. 156. nam. 10.

Limita (1.) nisi quando condemnatus intra decendium appellaverit. cap. quod 15. extr. de sent. & re judic. tunc enim differunt per decendium, quoties appellatio admittitur. cap. anteriorum 2. quæst. 6. vel (2.) quando ab uno tantum judge feratur, cum tamen duo fuerint delegati. cap. ei qui §. item si plures 2. quæst. 6. vel (3.) quando ju-
dices fines mandati vel statuti excedant, d. cap. ei qui 5. item cum certa. vel (4.) quando contra prius judicata lata fuerit, d. cap. ei. §. item si sen-
tentia lata. vel (5.) quando judge pretio corrup-
tus eam tulerit, d. cap. ei. §. venales. vel (6.) quando circa solitum judiciorum ordinem sit prolatam, d. cap. item sententia. c. ad probandum 24. extr. de sent. & re judic. vel (7.) quando per fal-
sas probationes, & per subreptionem lata sit, cap. veniam & seqq. 35. q. 9.

XXXV.

Quoties judge non observato processu seu stylo Curiae sententiam fert, toties sententia est ipso jure nulla, l. prolatam 4. C. de sentent. & interlocut. Quia sic est contra jus lata: Est enim stylus curiae species consuetudinis, consuetudo autem introducta vim juris habet. l. 32. §. 1. ff. de LL.

Exempli ita igitur si judge contra stylum curiae admitteret libellum articulatum, nulliter agitur. vid. Recess. noviss. Imperii de An. 1654. S. Daf. bff. hero. Idem est si in examine testium omittatur citationem ad videndum jurare testes; si publicaret sententiam non citata parte. Plura vid. apud Stryck. Volum. 1. disputat. 23. cap. 4. per rot.

Declaro, ut procedat (1.) modo stylus curiae fuerit certus & in veteratus. (2.) Modo contra ipsam processus rationem sententia sit lata. Hinc salvare potest sententia, in cuius fine contra stylum recipitissimum omissa est clausula von Rechtswe- gen. vid. dict. Disput. cap. 6. n. 10.

XXXVI.

Quoties sententia contra jus constitutionis seu contra jus in thesi est lata, toties est ipso jure nulla. Quia omnia illa, quæ contra leges sunt, pro infectis habentur, l. 14. §. 1. in fin. C. de SS. Ecclesi. & l. non dubium 5. C. de LL. nulliter igitur pronunciareret judge, si dicaret, impuberem posse testamentum condere, contra l. 4. C. qui Te-

stam. fac. poss. numerum trium liberorum non excusare à tutela contra pr. Inst. de Excus/Tutor.

Declaro: ut per jus constitutionis non solum intelligentur leges in Corpore Juris comprehensæ, sed & statuta, consuetudines & stylus curiae, nam & haec jus ponunt. Zof. ad ff. de R. J. n. 52.

XXXVII.

Quoties sententia contra jus partis seu jus in hypothesi, i. e. contra applicationem juris lata, toties appellatione est rescindenda. Ratio: quia sic probabilis error judicem aliquam ex parte excusat, ut hinc ejus sententia non ipso jure infringatur, l. 32. ff. de R. J. Rescindendum ergo est, si Judge pronunciaverit, aliquem potuisse testari, quia excessit quatuordecim annos, & eos ille non excecerit, Brunnem, adl. 2. C. quan-
do provoz.

Declaro, ut hodiè etiam sententia contra jus in thesi lata sit appellatione rescindenda intra decendium juxta Recessum Imperii de Anno 1654. Hinc parum hodiè interest, an sententia sit ipso jure nulla, an vero rescindenda, nil nullitas fuerit insanabilis in persona judicis, Mv. P. t. de c. 100. vel partium vel substantialium processus; his enim casibus adhuc intra triginta annos potest impugnari. Conf. Brunnem. Repetit. Weserbi. ad tit. ff. qua sentent. sine appell. q. 3.

XXXVIII.

Sententia contra indefensum minorem indefensumque civitatem lata est ipso jure nulla. l. 4. 5. in fin. de re judic. l. 4. C. si advers. rem judic. l. 1. C. de Jur. Reipubl. puta si defensor vel Syndicus civitatis non creatus fuerit.

Limita: si Judge jussifit, civitati autem non placuerit defensorem nominare, sententia contra contumacem civitatem valer, sciu & contra Ecclesiam, si prælatus legitimè citatus non comparuerit. cap. 5. X. de in integr. resit. cap. fin. X. ne sede vacant. Si autem Syndicus causam deseruerit, civitas contra sententiam in integrum restituitur. l. 3. C. cod.

XXXIX.

Sententia nulla non debet cassari, sed cassa & irrita pronunciari, cap. accedens 2. extr. ut lit. non concit.

XL.

Sententia quæ nulla est, si aliqua per approba-
tionem Principis, cap. ad petitionem 22. extr. de
accusat. cap. à vobis 21. extr. de sentent. excom.
cap. 5. Episcopum 10. quæst. 6.

XL I.

Sententia lata post appellationem legitimam facta vel verbis nil operatur, cap. dilecti 52. c. di-
lecti 55. & seq. cap. dilecti 66. & seq. extr. de ap-
pellat. c. ex parte 13. extr. de privilegio, quam obrem
nec executioni mandanda. d. cap. dilecti 55. extr.
de appellat.

CAP. XXI.

Separabilia.

Quæ separari possunt, ab invalidis sustinentur,

quæ